

АНОТАЦІЯ

Харковець П.С. Формування та розвиток системи управління ризиками інвестиційної діяльності фінансових установ. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка». – Український державний університет науки і технологій, Дніпро, 2026.

Дисертаційна робота присвячена розробленню теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування і розвитку системи управління ризиками інвестиційної діяльності фінансових установ в умовах цифрової трансформації фінансового сектору України.

У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні засади дослідження сутності ризиків інвестиційної діяльності фінансових установ шляхом узагальнення еволюції наукових підходів до трактування категорій «ризик» та «ризик інвестиційної діяльності», що дозволило визначити їх багатофакторний характер, сформований під впливом високого рівня невизначеності фінансового середовища та внутрішніх і зовнішніх дестабілізаційних факторів.

Сформульовано власне визначення поняття «ризик інвестиційної діяльності фінансових установ», яке, на відміну від існуючих підходів, комплексно враховує ймовірність відхилення фактичних результатів інвестування від очікуваних, вплив цифровізації, волатильності фінансових ринків та необхідність системного управління ризиками в умовах економічної нестабільності.

Запропоновано удосконалену класифікацію ризиків інвестиційної діяльності фінансових установ та структурно-семантичну модель категорії ризику, що, на відміну від існуючих підходів, враховує сучасні цифрові, технологічні та кіберризики, дозволяє систематизувати фактори формування

ризиків, встановити причинно-наслідкові зв'язки між їх характеристиками та створює теоретичне підґрунтя для формування ефективної системи ризик-менеджменту.

У дисертаційній роботі також поглиблено теоретико-методичні та організаційно-економічні засади функціонування системи управління ризиками інвестиційної діяльності фінансових установ шляхом обґрунтування її структурно-функціональної побудови, визначення принципів, етапів та ключових елементів, які забезпечують ефективне управління ризиками в умовах невизначеності фінансового середовища.

Сформульовано концептуальну модель впливу дестабілізаційних факторів на інвестиційну діяльність фінансових установ та уточнено сутність системи управління ризиками як багаторівневого організаційно-економічного механізму, що інтегрує стратегічні, організаційні та економічні складові з метою забезпечення збалансованості між ризиком і дохідністю.

Запропоновано удосконалений поетапний організаційно-методичний підхід до формування системи управління ризиками, функціональний інструментарій її реалізації та комплекс пріоритетних заходів підвищення ефективності ризик-менеджменту, що дозволяє забезпечити адаптивність, інтегрованість і результативність управління ризиками інвестиційної діяльності фінансових установ у сучасних умовах.

Розкрито сутність стратегічного підходу до ризик-менеджменту, його відмінність від тактичного та операційного рівнів управління, а також визначено роль ризику як визначального фактора довгострокового розвитку фінансової установи.

Узагальнено та систематизовано підходи до побудови багаторівневої моделі стратегічного управління ризиками, яка забезпечує узгодження інвестиційних рішень із параметрами фінансової стійкості.

Узагальнено міжнародний досвід формування систем управління ризиками інвестиційної діяльності фінансових установ, який базується на

використанні інтегрованих підходів, сучасних методів оцінювання ризиків, цифрових технологій та інструментів сценарного аналізу.

Досліджено особливості функціонування міжнародних стандартів управління ризиками та їх вплив на формування сучасної системи ризик-менеджменту фінансових установ.

Проаналізовано сучасний стан та тенденції інвестиційної діяльності фінансових установ України в умовах економічної невизначеності. Досліджено особливості функціонування банківських установ, страхових компаній, фінансових компаній, кредитних спілок і ломбардів, а також визначено основні тенденції трансформації їх інвестиційної діяльності під впливом макроекономічної нестабільності, воєнних ризиків та цифровізації фінансового сектору.

У дисертаційній роботі представлено комплексний аналіз інвестиційної діяльності ТОВ «ФК «КОНГУР», досліджено динаміку фінансово-економічних показників, структуру активів, власного капіталу та фінансових зобов'язань. Проведено оцінювання ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності фінансової компанії в умовах трансформації бізнес-моделі та нестабільності фінансового середовища.

Визначено фактори ризиковості інвестиційної діяльності фінансової компанії, серед яких висока концентрація дебіторської заборгованості, залежність від кредитно-факторингових операцій та нестабільність грошових потоків. Обґрунтовано, що реструктуризація діяльності, оптимізація структури активів і посилення капіталізації у 2024 році сприяли зниженню фінансових ризиків, покращенню показників фінансової стійкості та підвищенню ефективності використання ресурсів.

Побудовано криву ефективного співвідношення ризику та доходності інвестиційної діяльності ТОВ «ФК «КОНГУР», яка дозволила визначити взаємозв'язок між рівнем ризиковості та результативністю фінансових операцій. Запропоновано використання комплексного підходу до управління

інвестиційними ризиками, орієнтованого на посилення системи ризик-менеджменту, підвищення якості кредитного портфеля, удосконалення політики резервування та забезпечення фінансової стійкості фінансової установи.

Здійснено оцінку ефективності формування та розвитку системи управління ризиками інвестиційної діяльності ТОВ «ФК «КОНГУР» в умовах макроекономічної нестабільності та воєнного стану. Досліджено особливості функціонування системи ризик-менеджменту фінансової компанії, визначено основні види ризиків інвестиційної діяльності та проаналізовано їх вплив на фінансову стійкість установи.

Проведено оцінювання ризиків інвестиційної діяльності фінансової компанії на основі інтегрального підходу, який поєднує аналіз фінансово-економічних показників та експертне оцінювання. Встановлено тенденції зміни рівня ризиковості діяльності компанії за аналізований період, виявлено основні проблеми системи управління ризиками та визначено фактори, які найбільше впливають на ефективність функціонування фінансової компанії.

Розроблено інтегральний підхід до оцінювання ефективності системи управління ризиками інвестиційної діяльності фінансової компанії на основі поєднання експертного оцінювання, математико-статистичного аналізу та кореляційного моделювання.

Сформовано структурно-логічну схему комплексної оцінки ризиків і модель формування інтегрального показника ефективності системи ризик-менеджменту з урахуванням цифровізації фінансового сектору.

Здійснено математико-статистичне обґрунтування результатів експертного оцінювання ризиків інвестиційної діяльності ТОВ «ФК «КОНГУР», визначено коефіцієнти вагомості ризиків, проведено перевірку узгодженості експертних суджень за допомогою коефіцієнта конкордації Кендалла та критерію Пірсона, а також підтверджено статистичну репрезентативність отриманих результатів на основі аналізу нормального закону розподілу.

За результатами інтегрального та кореляційного аналізу встановлено статистично значущі взаємозв'язки між ризиками інвестиційної діяльності фінансової компанії та визначено пріоритетні напрями вдосконалення системи ризик-менеджменту. Обґрунтовано доцільність впровадження цифрових аналітичних платформ для автоматизації моніторингу ризиків, підвищення адаптивності системи управління та забезпечення фінансової стійкості установи в умовах цифрової трансформації та глобальних викликів.

Проведено SWOT-аналіз системи управління ризиками ТОВ «ФК «КОНГУР», на основі якого ідентифіковано основні сильні та слабкі сторони системи ризик-менеджменту, а також можливості та загрози для інвестиційної діяльності фінансової компанії.

Сформовано адаптивну модель інтегрованого управління ризиками, яка поєднує інструменти матриці ризиків, сценарного моделювання, стрес-тестування та інтегрального оцінювання ризиковості інвестиційної діяльності.

Здійснено практичну апробацію запропонованої моделі на прикладі ТОВ «ФК «КОНГУР». Проведено стрес-тестування ризиків інвестиційної діяльності та визначено найбільш вразливі напрями функціонування фінансової компанії в умовах кризового сценарію. Доведено, що впровадження адаптивної системи ризик-менеджменту сприяє підвищенню фінансової стійкості, удосконаленню механізмів управління ліквідністю, посиленню цифрової безпеки та підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

Розроблено цифрову ризик-менеджмент платформу та ризик-аналітичну панель для ТОВ «ФК «КОНГУР», які забезпечують автоматизований моніторинг ризиків, інтегральне оцінювання ризиковості, стрес-тестування, сценарне моделювання та підтримку прийняття управлінських рішень. Сформовано поетапний механізм впровадження цифрової системи управління ризиками з урахуванням особливостей діяльності фінансової компанії та сучасних тенденцій цифровізації фінансового сектору.

Оцінено прогнозний економічний ефект від впровадження цифрової ризик-менеджмент платформи у діяльність ТОВ «ФК «КОНГУР». Доведено, що цифровізація системи ризик-менеджменту сприятиме підвищенню точності оцінювання ризиків, скороченню часу реагування на кризові ситуації, зниженню рівня операційних помилок, посиленню фінансової стійкості та формуванню адаптивної системи управління інвестиційними ризиками в умовах нестабільного фінансового середовища.

Ключові слова: ризик, управління ризиками, інвестиційна діяльність, фінансові установи, фондовий ринок, ризик-менеджмент, інтегральний показник, адаптивна модель, цифровізація фінансового сектору, ризик-орієнтоване управління, фінансова стійкість, криза, бізнес, матриця ризиків, стрес-тестування, сценарне моделювання, цифрова ризик-аналітична панель.

ABSTRACT

Kharkovets P.S. Formation and development of the risk management system for the investment activities of financial institutions. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of doctor of philosophy in the specialty 051 «Economics». – Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro, 2026.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological provisions as well as practical recommendations for the formation and development of the risk management system for the investment activities of financial institutions under the conditions of the digital transformation of the financial sector of Ukraine.

The dissertation deepens the theoretical foundations for studying the essence of risks associated with the investment activities of financial institutions through the generalization of the evolution of scientific approaches to the interpretation of the categories «risk» and «investment activity risk», which made it possible to determine their multifactorial nature formed under the influence of a high level of uncertainty in the financial environment and internal and external destabilizing factors.

The author's own definition of the concept of «risk of investment activities of financial institutions» has been formulated, which, unlike existing approaches, comprehensively considers the probability of deviation of actual investment results from expected outcomes, the impact of digitalization, the volatility of financial markets, and the necessity of systematic risk management under conditions of economic instability.

An improved classification of risks related to the investment activities of financial institutions and a structural-semantic model of the risk category have been proposed, which, unlike existing approaches, take into account modern digital,

technological, and cyber risks, enable the systematization of risk formation factors, establish cause-and-effect relationships between their characteristics, and create a theoretical basis for the formation of an effective risk management system.

The dissertation also deepens the theoretical-methodological and organizational-economic foundations of the functioning of the risk management system for the investment activities of financial institutions through substantiation of its structural-functional framework, identification of principles, stages, and key elements ensuring effective risk management under conditions of uncertainty in the financial environment.

A conceptual model of the influence of destabilizing factors on the investment activities of financial institutions has been formulated, and the essence of the risk management system has been clarified as a multilevel organizational and economic mechanism integrating strategic, organizational, and economic components in order to ensure a balance between risk and profitability.

An improved stage-by-stage organizational and methodological approach to the formation of the risk management system, the functional tools for its implementation, and a set of priority measures aimed at increasing the efficiency of risk management have been proposed, enabling the adaptability, integration, and effectiveness of risk management in the investment activities of financial institutions under modern conditions.

The essence of the strategic approach to risk management, its distinction from tactical and operational management levels, as well as the role of risk as a determining factor in the long-term development of a financial institution have been revealed.

Approaches to the construction of a multilevel model of strategic risk management ensuring the alignment of investment decisions with financial stability parameters have been generalized and systematized.

The international experience of forming risk management systems for the investment activities of financial institutions, based on the use of integrated

approaches, modern risk assessment methods, digital technologies, and scenario analysis tools, has been generalized.

The peculiarities of the functioning of international risk management standards and their influence on the formation of the modern risk management system of financial institutions have been investigated.

The current state and trends of investment activities of financial institutions in Ukraine under conditions of economic uncertainty have been analyzed. The peculiarities of the functioning of banking institutions, insurance companies, financial companies, credit unions, and pawnshops have been studied, and the main trends in the transformation of their investment activities under the influence of macroeconomic instability, war-related risks, and digitalization of the financial sector have been identified.

The dissertation presents a comprehensive analysis of the investment activities of LLC «FC «KONGUR», examines the dynamics of financial and economic indicators, and analyzes the structure of assets, equity capital, and financial liabilities. The liquidity, solvency, financial stability, profitability, and business activity of the financial company under conditions of business model transformation and instability of the financial environment have been assessed.

The factors contributing to the riskiness of the investment activities of the financial company have been identified, including the high concentration of accounts receivable, dependence on credit and factoring operations, and instability of cash flows. It has been substantiated that the restructuring of activities, optimization of the asset structure, and strengthening of capitalization in 2024 contributed to reducing financial risks, improving indicators of financial stability, and increasing the efficiency of resource utilization.

A curve of the efficient risk-return ratio for the investment activities of LLC «FC «KONGUR» has been constructed, which made it possible to identify the relationship between the level of risk and the performance efficiency of financial operations. The use of an integrated approach to investment risk management focused on strengthening the risk management system, improving the quality of the

credit portfolio, enhancing the reserving policy, and ensuring the financial stability of the financial institution has been proposed.

An assessment of the effectiveness of the formation and development of the risk management system for the investment activities of LLC «FC «KONGUR» under conditions of macroeconomic instability and martial law has been carried out. The peculiarities of the functioning of the company's risk management system have been investigated, the main types of investment activity risks have been identified, and their impact on the financial stability of the institution has been analyzed.

The risks of the investment activities of the financial company have been assessed on the basis of an integrated approach combining the analysis of financial and economic indicators with expert evaluation. The trends in changes in the company's risk level during the analyzed period have been identified, the main shortcomings of the risk management system have been revealed, and the factors having the greatest impact on the efficiency of the financial company's operations have been determined.

An integrated approach to assessing the effectiveness of the risk management system for the investment activities of the financial company based on the combination of expert evaluation, mathematical-statistical analysis, and correlation modeling has been developed.

A structural-logical scheme for comprehensive risk assessment and a model for the formation of an integral indicator of the effectiveness of the risk management system taking into account the digitalization of the financial sector have been developed.

A mathematical-statistical substantiation of the results of the expert assessment of risks related to the investment activities of LLC «FC «KONGUR» has been carried out, the risk weighting coefficients have been determined, the consistency of expert judgments has been verified using Kendall's coefficient of concordance and Pearson's criterion, and the statistical representativeness of the obtained results has been confirmed on the basis of the analysis of the normal distribution law.

Based on the results of the integral and correlation analysis, statistically significant relationships between the risks of the investment activities of the financial company have been established, and priority areas for improving the risk management system have been identified. The expediency of implementing digital analytical platforms for automating risk monitoring, increasing the adaptability of the management system, and ensuring the financial stability of the institution under conditions of digital transformation and global challenges has been substantiated.

A SWOT analysis of the risk management system of LLC «FC «KONGUR» has been conducted, on the basis of which the main strengths and weaknesses of the risk management system, as well as opportunities and threats to the investment activities of the financial company, have been identified.

An adaptive model of integrated risk management combining the tools of the risk matrix, scenario modeling, stress testing, and integral assessment of investment activity riskiness has been developed.

Practical approbation of the proposed model has been carried out using the example of LLC «FC «KONGUR». Stress testing of investment activity risks has been conducted, and the most vulnerable areas of the financial company's functioning under a crisis scenario have been identified. It has been proved that the implementation of an adaptive risk management system contributes to increasing financial stability, improving liquidity management mechanisms, strengthening digital security, and enhancing the efficiency of managerial decision-making under conditions of uncertainty.

A digital risk management platform and a risk-analytical dashboard for LLC «FC «KONGUR» have been developed, ensuring automated risk monitoring, integral risk assessment, stress testing, scenario modeling, and support for managerial decision-making. A stage-by-stage mechanism for implementing a digital risk management system taking into account the peculiarities of the financial company's activities and modern trends in the digitalization of the financial sector has been formed.

The projected economic effect of implementing the digital risk management platform in the activities of LLC «FC «KONGUR» has been assessed. It has been proved that the digitalization of the risk management system will contribute to improving the accuracy of risk assessment, reducing response time to crisis situations, decreasing the level of operational errors, strengthening financial stability, and forming an adaptive system for managing investment risks under conditions of an unstable financial environment.

Keywords: risk, risk management, investment activity, financial institutions, stock market, risk management, integral indicator, adaptive model, digitalization of the financial sector, risk-oriented management, financial stability, crisis, business, risk matrix, stress testing, scenario modeling, digital risk analytics dashboard.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Харковець П. Трансформація фінансового сектору України під впливом воєнно-політичних факторів // *Review of transport economics and management*. 2024. № 11 (27). DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/310171>

2. Головкова Л., Харковець П. Комплексний підхід до управління економічними ризиками суб'єктів господарювання в умовах воєнної невизначеності // *Review of transport economics and management*. 2024. № 12(28). DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2024/32775>

3. Харковець П. С. Стратегічне управління інвестиційними ризиками фінансових установ в умовах фінансової нестабільності // *Інвестиції: практика та досвід*. 2026. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2026.4.268>

4. Харковець П. С. Інтеграція ризик-менеджменту в систему інвестиційного управління фінансових установ // *Ефективна економіка*. 2026. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.1.116>

5. Харковець П. С. Ризик-орієнтована трансформація інвестиційної діяльності фінансових установ України // *Ефективна економіка*. 2026. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.193>

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій

6. Kharkovets P. Features of the investment activities of financial institutions // XLVII International scientific and practical conference «*The Future of Scientific Discoveries: New Trends and Technologies*» (November 13-15, 2024) Marseille, France. International Scientific Unity, 2024. P. 82-85.

7. Харковець П. С. Стратегії мінімізації фінансових ризиків в інвестиційній діяльності промислових підприємств // *Актуальні проблеми та тренди розвитку систем управління в сучасних умовах* [Текст] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 26 березня 2025 р. / за заг. ред. Ю. Пройдака. Укр. держ. ун-т науки і технологій. Дніпро, 2025. 54-55 с.

8. Харковець П. С. Інституційні основи управління ризиками в інвестиційній діяльності банків // *Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти*: Збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (27 листопада 2025 р.). Дніпро: УДУНТ, 2025. С. 81-83.

9. Харковець П. С. Стратегічне управління інвестиційними ризиками фінансових установ у турбулентному макрофінансовому середовищі // *Проблеми та перспективи фінансового забезпечення відновлення економіки України*: Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції 3-4 березня 2026 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2026. С. 223-226.